

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мариета Иванова-Гиргинова, Институт за литература при БАН
на дисертационен труд на тема „Ролята на семиотиката в създаването на авторски
драматургичен текст (за театър)“ на Елица Танева Йовчева за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“ Област на Висшето образование: 8. Изкуства,
професионално направление 8. 4. Театрално и филмово изкуство, Научна специалност:
05.08.01. Театрознание и театрално изкуство, Факултет «Екранни изкуства», катедра
«Предпродукция и продукция» към Национална академия за театрално и филмово
изкуство „Кръстьо Сарафов“

Научни ръководители:

чл.-кор. проф. Мирослав Дачев дн

доц. Юрий Дачев

Информация за конкурса:

След като се запознах с дисертационния труд на Елица Йовчева, автореферата към него, справката с приносите и с публикациите на докторантката, както и с останалите материали по процедурата смятам, че те отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ. Материалите доказват успешно проведено обучение в докторантската програма на НАТФИЗ.

Информация за дисертационния труд:

Дисертационният труд „Ролята на семиотиката в създаването на авторски драматургичен текст (за театър)“ е в обем от 118 печатни страници като четири от тях са библиография към изследването. Трудът е структуриран класически в увод, четири глави, заключение, приноси и библиография. Той включва и интересна и приносна приложна/практическа част - емпирично изследване на прилагането на семиотичния подход при създаването на авторски драматургичен текст за театър.

Дисертацията на Елица Йовчева веднага впечатлява с избора на една сложна и благодатна изследователска тема – ролята на семиотиката в създаване на авторския драматургичен текст, от която произтича и структурирането на изследването като движение от теорията към театралната практика. След изследванията на Мирослав

Дачев и книгата на Ивайло Йорданов «Архитектура на театралността» (2012) трудът на Елица Йовчева е следващата новаторска стъпка в представяне на българския опит в полето театралната семиотика. Още в увода си авторката набелязва своята изследователска стратегия да използва богатия инструментариум на семиотиката и по-конкретно през фигурите на ризомата и палимпсеста да изследва етапите и спецификите на писането за театър. Тя ясно заявява периметъра на своята работа, а именно правенето, създаването на колективен авторски текст за дивайзинг театъра, част от експерименталната линия в разволя на съвременния български театър на ХХІ век. Похвално е предизвикателството, което младата авторка поема с въвеждането на семиотичния подход в своята работа. Като театрален режисьор тя съзнава, че семиотиката като наука предоставя максимално широк набор от възможности за изследване в дълбочина на онези когнитивни процеси – ментални и психоемоционални импулси, идеи, образи, знания, натрупани в индивидуалната и колективна памет, които инспирират създаването на драматургичния текст в колаборативния театър. В цялостното изследване прегледно и аргументирано авторката строи своите предположения и хипотези като неизбежно прави сериозен преглед на понятия, идеи и конструкции от полето на театралната семиотика от нейното възникване като подход в изследване на театралното изкуство до днес. Тази линия е една от безспорните достойнства на труда.

Първата глава в своите пет подчасти е най-обширна и полага теоретичните основи на дисертацията. Елица Йовчева показва много добро познаване на базовите теоретични изследвания в областта на театралната семиотика. Изложението следва хронологичния принцип и предлага резюмирана история на семиотичния подход в театъра като коментира основополагащи понятия в трудовете на корифеите в областта на семиотиката - Зих, Мукаржовски, Велтруски, Богатирев, Павис, Илъм, Барт, Ньот, Ковзан, Еко, Сосюр, Пърс и т.н. Прави впечатление липсата на изследванията на Ю. Лотман и Тартуската школа за театъра като вторична моделираща система. Елица съзнава опасността от повторение на познати постановки и тези за театралния знак и процесите на семиотизация в традиционния и в постдраматичния театър и се опитва да ги избегне чрез свои находчиви авторски интерпретации и съотнасяния/диалози на чуждестранния опит с развитието на семиотиката и театралната теория у нас в работите на Мирослав Дачев, Анна Топалджикова, Камелия Николова, Николай Йорданов.

Следващите три глави в труда предлагат съвсем различен подход в изследване на очертаната проблематика. Те имат определено дискриптивен характер и на базата на сериозен практически опит описват ролята на семиотичното мислене в създаването на авторския текст за театър в колаборативното представление. Втора глава се фокусира по-детайлно върху ризомата и палимпсеста като основни тактики в създаването на авторския/колективен текст за дивайзинг театъра. Сложният лабиринт от взаимовръзки между участниците в творческия процес и зрителя, етапите в работата с натрупания индивидуален и колективен културен опит са подложени на задълбочен анализ.

От особено значение за мен са трета и четвърта глава на труда, които въвеждат методиката на емпирично изследване и коментират резултатите като апробация на поставените задачи и проверка на хипотезите. Описани са надлежно инструментите, с които работи практическата част, а именно: полуструктурирано интервю, въпросник и авторско самонаблюдение. Анкетната метода е популярен и много продуктивен подход. Анкетирани са 11 съвременни драматурзи от различни поколения, стилове и присъствие в съвременната драматургия. Търсеното многообразие е положителен ход в работата, която в тази част е богата на фактология и приема характера на своеобразно теренно проучване с анкети, артистични визитки, типове въпросници и т. н. Работата е ценна и с внимателното обмисляне и каталогизиране на въпросите, с избора на творците, участници в този своеобразен експеримент. Една част от тази информация може да се даде в приложенията към текста като творческите визитки и т.н.. Режисьорският опит на авторката се оказва ключов и смятам, че той е и основният провокатор за създаването на това изследване. Тук бих предложила на докторантката да оформи в таблица резултатите от изследването си, които иначе прецизно описва и анализира с цел по-ясно прецизиране на изводите и улесняване на тяхната рецепция и обобщаване. Самонаблюдението като стратегия е един от основополагащите и много продуктивни ходове в изследването. То се реализира на различни равнища в работата и в практическата част е източник на творчески семиозис в споделяне на етапите в създаването на текста за авторския спектакъл „Иконите спят“ (Драматичен театър „Гео Милев“, Стара Загора, 2022). Четвъртата глава отново убедено доказва, че тезите не са теоретична приумица, а имат своята здрава опора в практиката. Тук авторката се е справила чудесно със задачата си да покаже как семиотично мислене като когнитивен процес преработва огромната по обем информация от различни сфери на познанието в съвременния свят в създаването на колективния текст за колаборативния тип театър. За да покаже в дълбочина ролята на ризомата и палимпсеста в изграждането на

драматургичния текст докторантката изработва въпросник от 32 точки, като за всяка фигура отделя по 16 въпроса. Към тях се прибавят и 11-те интервюта. Авторката групира и коментира резултатите, които не само подкрепят основните ѝ тези, но и задават нови оптики към тях. Интересно е, че докторантката става подвластна на предизвикателствата, които поставя пред другите и пред себе си. Самото изследване се оказва в мрежата на семиозиса, като резултатът от направените анализи на емпиричния материал подчертава пропуските и минусите в работата и набелязва необходимостта от разширяване и обогатяване на методиката в теоретичната и емпиричната си част. За мен това е приносна черта на изследването, която демонстрира глобалността на семиотичния подход като изследователска стратегия в създаването на научно-изследователски текст. Саморефлексията на Елица Йовчева е ключов елемент от изследователския пъзел, който конструира и подчертава иновативността и сложността на разглеждания проблем.

В последната част на дисертацията – заключението, авторката синтезира ясно, точно и аргументирано резултати от своята работа. Извела е също така научните приноси в изследването си. Посочената библиографска справка в края на дисертацията е пълна и в общи линии изчерпателна с оглед на поставената тема. Изследователката посочва 3 публикации: 2 статии и 1 студия по темата на дисертационния труд.

В заключение искам да подчертая, че представената дисертация на Елица Йовчева е актуално, ценно и приносно изследване, което теоретически и практически доказва ролята на семиотичното мислене в създаването на драматургичния текст за колаборативния тип театър като част от съвременните колективни театрални практики и улеснява значително неговата рецепция и разбиране днес.

Убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Елица Танева Йовчева Област на Висшето образование: 8. Изкуства, професионално направление 8. 4. Театрално и филмово изкуство, Научна специалност: 05.08.01. Театрознание и театрално изкуство, Факултет «Екранни изкуства», катедра «Предпродукция и продукция» към Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“

01.09.2025, София

Автор на становището : доц.д-р Мариета Иванова-Гиргинова